

Sygn. akt II Ca 630/13

POSTANOWIENIE

Dnia 18 września 2014 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra (sprawozdawca)

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Mikołajewski

Sędzia Sądu Rejonowego Marta Postulska-Siwek (delegowana)

Protokolant Sekretarz sądowy Katarzyna Gustaw

po rozpoznaniu w dniu 21 sierpnia 2014 roku w Lublinie, na rozprawie

sprawy z wniosku (...) Spółki Akcyjnej w L.

z udziałem (...) Spółdzielni Handlowo-Produkcyjnej (...)

(...) w P. i Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra

(...)

o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej

na skutek apelacji Spółdzielni Handlowo-Produkcyjnej (...) w

P. od postanowienia Sądu Rejonowego w Puławach z dnia 24 kwietnia

2013 roku, w sprawie I Ns 491/11

postanawia:

I. zmienić częściowo zaskarżone postanowienie w ten sposób, że stwierdzić, iż służebność gruntową opisaną w punkcie I zaskarżonego postanowienia nabył Skarb Państwa w dniu 21 maja 1990 roku;

II. oddalić apelację w pozostałej części;

III. stwierdzić, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt II Ca 630/13

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2013 roku Sąd Rejonowy w Puławach postanowił:

1. stwierdzić, że (...) Spółka Akcyjna w L. nabyły z dniem 20 maja 2000 roku przez zasiedzenie służebność gruntową odpowiadającą treści służebności przesyłu, polegającą na korzystaniu z nieruchomości: działki gruntu nr (...), położonej w P., dla której Sąd Rejonowy w Puławach prowadzi Zbiór Dokumentów nr (...), działki gruntu (...), położonej w P., dla której Sąd Rejonowy w Puławach prowadzi Zbiór Dokumentów nr (...) i działki gruntu (...),

położonej w P., dla której Sąd Rejonowy w Puławach prowadzi Zbiór Dokumentów nr (...), na których usytuowane są stacja transformatorowa oraz kable elektroenergetyczne niskiego i średniego napięcia, w granicach i powierzchni określonych na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę G. J. (1) do opinii z dnia 25 maja 2012 roku, w sprawie I Ns 491/11, zaewidencjonowanej w państwowym zasobie geodezyjnym i kartograficznym Starostwa Powiatowego w P. za nr (...) w dniu 13 czerwca 2012 roku, stanowiącej integralną część postanowienia, w zakresie niezbędnym dla zapewnienia prawidłowego i niezakłóconego działania sieci przesyłowej przedsiębiorstwa;

2. stwierdzić, że wnioskodawca i uczestnik ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie (k. 239).

÷

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Rejonowy ustalił, że nieruchomości składająca się z działek numer (...), położonych w P. przy ul. (...), stanowi od dnia 11 lipca 1991 roku własność (...) Spółdzielni Handlowo-Produkcyjnej (...) w P..

Sąd ustalił, że działki te przed ich nabyciem przez Spółdzielnię nie stanowiły własności Skarbu Państwa.

Sąd wskazał, że decyzją Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w P. z dnia 22 października 1968 roku ustalona została lokalizacja szczegółowa linii kablowej WN-15Kv dla elektryfikacji bazy (...) (...) Związku Gminnych Spółdzielni w P., która to inwestycja zrealizowana została ze środków (...) w P. poprzez położenie linii kabli elektroenergetycznych niskiego i wysokiego napięcia oraz stacji transformatorowej, między innymi na działkach nr (...) w P..

Sąd ustalił, że stacja transformatorowa wraz z zasilającymi ją kablami linii elektrycznej wysokiego napięcia do stacji trafo i linii elektrycznej niskiego napięcia do magazynu (...) w P. włączona została do sieci energetycznej ZE L. w dniu 20 maja 1970 roku i nieodpłatnie przekazana na rzecz przedsiębiorstwa państwowego Zakład (...). Urządzenia te w sposób nieprzerwany zasilają w energię elektryczną bazę magazynowo-handlową Spółdzielni oraz inne podmioty znajdujące się na tym terenie. Pracownicy zakładów energetycznych prowadzili na urządzeniach tych zabiegi eksploatacyjne, dokonywali ocen stanu technicznego, usuwali usterki oraz przeprowadzali niezbędne modernizacje wynikające z konieczności wymiany zużytych lub uszkodzonych elementów sieci.

Sąd Rejonowy ustalił, że zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 22 kwietnia 1985 roku utworzone zostało z dniem 1 kwietnia 1985 roku Przedsiębiorstwo Państwowe (...), w skład którego wchodził między innymi Zakład (...).

Sąd ustalił, że z dniem 1 stycznia 1989 roku, zarządzeniem Ministra Przemysłu utworzone zostało, w wyniku podziału Przedsiębiorstwa Państwowego (...), Przedsiębiorstwo Państwowe Zakład (...), wpisane do rejestru przedsiębiorstw państwowych z dniem 27 lutego 1989 roku. Przedsiębiorstwo to aktem notarialnym z dnia 12 lipca 1993 roku przekształcone zostało w (...) spółkę Akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą Zakład (...) Spółka Akcyjna w L..

Sąd ustalił, że Zakład (...) Spółka Akcyjna w L. z dniem 12 lipca 2007 roku przejęty został przez (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w L., ta zaś z dniem 31 sierpnia 2010 roku1 przejęta została przez (...) Spółkę Akcyjną w L..

Sąd ustalił, że decyzją Wojewody L. z dnia 30 września 1996 roku stwierdzono, że grunt stanowiący własność Skarbu Państwa położony w L. przy ul. (...), a będący w zarządzie Zakładu (...), z dniem 5 grudnia 1990 roku stał się przedmiotem użytkowania wieczystego.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że (...) Spółdzielnia Handlowo-Produkcyjna (...) w P. poczynając od 2008 roku podejmowała starania o uregulowanie sytuacji związanej z posadowieniem na nieruchomości stanowiącej jej własność urządzeń elektroenergetycznych wchodzących w skład sieci energetycznej zasilającej tak spółdzielnię, jak i pozostałych odbiorców energii elektrycznej z rejonu ul. (...) w P..

Sąd pierwszej instancji ustalił, że wyrokiem z dnia 6 lipca 2010 roku, wydanym w sprawie VIII GC 103/09, Sąd Rejonowy w L. zasądził od (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L. na rzecz (...) Spółdzielni Handlowo-Produkcyjnej (...) w P. kwotę 4718,47 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości stanowiącej własność spółdzielni.

Sąd Rejonowy wskazał, że okoliczności stanu faktycznego niniejszej sprawy, dotyczące stanu prawnego nieruchomości – działek nr (...), faktu posadowienia na nich urządzeń elektroenergetycznych oraz okresu, w jakim to nastąpiło, jak też poprzedników prawnych (...) Spółki Akcyjnej, ustalone zostały na podstawie dokumentów tak urzędowych jak i prywatnych, znajdujących się w aktach sprawy, których prawdziwości czy też autentyczności nie kwestionowała żadna ze stron, jak też osobowych źródeł dowodowych.

Sąd wskazał, że co do zasady okoliczności stanu faktycznego pozostawały poza sporem stron. W szczególności (...) Spółdzielnia Handlowo-Produkcyjna (...) w P. nie kwestionowała, że już od 20 maja 1070 roku poprzednicy prawni wnioskodawcy korzystali z urządzeń elektroenergetycznych posadowionych na nieruchomości Spółdzielni – stacji transformatorowej oraz kabli elektrycznych stanowiących integralną część sieci przesyłowej. Z kolei wnioskodawca nie negował, że urządzenia te wzniesione zostały ze środków poprzedników prawnych uczestnika, oraz że nie partycypował w ponoszeniu podatków od nieruchomości, na których urządzenia te były posadowione. Sąd uznał, że ta ostatnia okoliczność, konsekwentnie podkreślana przez uczestnika, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia. Z kolei, co do samego umiejscowienia stacji transformatorowej, jak i przebiegu zasilających ją kabli elektrycznych oraz pasa gruntu niezbędnego do korzystania z tych urządzeń w zakresie niezbędnym do zapewnienia ich prawidłowej eksploatacji, ustalenia poczynione zostały na podstawie opinii biegłego geodety G. J., która to opinia, niekwestionowana przez żadną ze „stron”, sporządzona została w sposób rzeczowy, w oparciu o dokonaną przez biegłego analizę akt sprawy oraz niezbędne czynności na gruncie.

Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 305¹ k.c., wprowadzonym ustawą z dnia z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, nieruchomość można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu), przy czym, jak powszechnie przyjmuje się tak w doktrynie, jak i judykaturze, pomimo że przed datą wejścia w życie art. 305¹ k.c. przepisy Kodeksu cywilnego nie przewidywały wprost tego rodzaju służebności, to jednak także w okresie poprzedzającym możliwe było ustanowienie służebności przesyłu, a w zasadzie służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu. W konsekwencji, z uwagi na treść art. 305⁴ k.c. i art. 292 k.c., zasadne jest przyjęcie, że możliwe było także nabycie służebności tej w drodze zasiedzenia, przy czym, wskazać należy, że w przypadku służebności przesyłu – służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu – nabycie to następuje na rzecz przedsiębiorcy, a nie właściciela nieruchomości władnącej, bowiem ta ostatnia kategoria (nieruchomości władnącej) przy instytucji służebności przesyłu w ogóle nie występuje.

Sąd wskazał, że zgodnie z art. 292 k.c. w zw. z 172 k.c. dla nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej niezbędne jest posiadanie tej służebności, zdefiniowane w treści art. 352 § 1 k.c. jako faktyczne korzystanie z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności, dodatkowo uwarunkowane korzystaniem przez posiadacza służebności z trwałego i widocznego urządzenia. Innymi słowy, nabycie służebności gruntowej przez zasiedzenie możliwe jest po upływie stosownego okresu czasu, jedynie w sytuacji posiadania tej służebności – faktycznego korzystania z cudzej nieruchomości w zakresie, jakim czyniłby to podmiot, któremu owo ograniczone prawo rzeczowe przysługuje. Po drugie, posiadanie to polegać powinno na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia, rozumianego jako rezultat świadomego i kierunkowego działania człowieka, przy czym, w tym ostatnim wypadku, bez znaczenia pozostaje okoliczność, z czyich środków owo trwałe i widoczne urządzenie zostało wzniesione.

Sąd wskazał, że dla pozytywnego rozstrzygnięcia o zgłoszonym przez wnioskodawcę wniosku niezbędne jest ustalenie, czy poprzednicy prawni wnioskodawcy byli posiadaczami służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu, czy

posiadanie to polegało na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia oraz czy wykonywane było przez odpowiedni okres czasu.

Sąd Rejonowy wskazał, że bezsporne jest, iż na działkach nr (...), położonych przy ul. (...) w P., stanowiących obecnie własność (...) Spółdzielni Handlowo-Produkcyjnej (...) w P., pod koniec lat sześćdziesiątych XX wieku wybudowane zostały ze środków poprzednika prawnego uczestnika urządzenia przesyłowe (stacja trafo oraz linie elektryczne wysokiego i niskiego napięcia), które w dniu 20 maja 1970 roku podłączone zostały do sieci zakładu energetycznego – wówczas przedsiębiorstwa państwowego – i od tej daty były nieprzerwanie wykorzystywane przez to przedsiębiorstwo, jako element linii przesyłowej, zasilającej w energię elektryczną między innymi bazę Spółdzielni. Poza sporem pozostaje także okoliczność, że od momentu przyłączenia urządzeń tych do sieci przedsiębiorstwa, pracownicy zakładu energetycznego dokonywali czynności kontrolnych, naprawczych, czy modernizacyjnych, niezbędnych do zapewnienia niezakłóconego przesyłu energii elektrycznej do odbiorców, korzystając, w zakresie wymuszonym koniecznością dostępu do wymienionych wyżej urządzeń, z nieruchomości uczestnika.

Sąd wskazał, że budynek stacji trafo, jak i kable linii wysokiego i niskiego napięcia stację tę zasilające i wraz z nią tworzące odcinek linii przesyłowej, są urządzeniami o charakterze trwałym oraz, co oczywiste, widocznym. Tym samym zasadne jest przyjęcie, że od dnia 20 maja 1970 roku przedsiębiorstwo państwowe było w posiadaniu służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu, zaś posiadanie to polegało na korzystaniu z trwałych i widocznych urządzeń znajdujących się na nieruchomości uczestnika, co teoretycznie – po upływie wymaganego okresu czasu – prowadziłyby do zasiedzenia służebności.

Sąd wskazał, że z uwagi na ówczesnie obowiązującą zasadę jedności własności państwowej, wyrażoną w treści art. 128 k.c., w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lutego 1989 roku, nie sposób uznać, iż przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...), pomimo faktycznego korzystania z nieruchomości uczestnika w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu, było samoistnym posiadaczem tej służebności, a w konsekwencji mogło służebność tę nabyć, we własnym imieniu i na swoją rzecz, w drodze zasiedzenia. Wskazać bowiem należy, że do czasu wejścia w życie ustawy z 31 stycznia 1989 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11) i zmiany treści art. 128 k.c., ostatecznie uchylonego przez „z 28 lipca 1990 r. - Dz. U. Nr 55, poz. 321”, przedsiębiorstwo państwowe wykonywało jedynie zarząd powierzonym mu mieniem państwowym, a tym samym ewentualne zasiedzenie służebności gruntowej, przy spełnieniu wszystkich jego przesłanek, mogłoby nastąpić wyłącznie na rzecz Skarbu Państwa, nie zaś przedsiębiorstwa państwowego – w rozpoznawanej sprawie Zakładu (...).

Sąd Rejonowy wskazał, że jeżeli przedsiębiorstwo państwowe spełniło przesłanki wymagane do nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie, własność nieruchomości pod rządem art. 128 k.c., w jego pierwotnym brzmieniu, nabywało Państwo, a nie przedsiębiorstwo państwowe wyposażone w osobowość prawną. Dopiero z dniem wejścia w życie ustawy z 31 stycznia 1989 roku (Dz. U. Nr 3, poz. 11) państwowe osoby prawne uzyskały zdolność prawną w zakresie nabywania składników majątkowych na własność.

Sąd wskazał, że w okresie przed wejściem w życie nowelizacji Kodeksu cywilnego dokonanej ustawą z dnia 31 stycznia 1989 roku, znoszącej zasadę tak zwanej jednolitej własności państwowej, czyli przed dniem 1 lutego 1989 roku, państwowe osoby prawne (tym przedsiębiorstwa państwowe) wykonywały uprawnienia związane z własnością nieruchomości wprawdzie we własnym imieniu, ale na rzecz Skarbu Państwa, jako jedyne go dysponenta własności państwowej. Dlatego też skutki prawne związane z posiadaniem samoistnym w tamtym okresie przez przedsiębiorstwo państwowe nieruchomości mogły powstać tylko na rzecz Skarbu Państwa, a nie na rzecz tego przedsiębiorstwa.

Sąd wskazał, że w okresie od dnia 20 maja 1970 roku do dnia 1 lutego 1989 roku posiadaczem służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu był Skarb Państwa, realizujący swoje posiadanie poprzez faktyczne korzystanie z nieruchomości uczestnika w zakresie odpowiadającym treści służebności przez przedsiębiorstwo państwowe – Zakład (...), przy czym do tej daty nie upłynął jeszcze ustawowy okres pozwalający na stwierdzenie, że Skarb Państwa nabył służebność tę przez zasiedzenie.

Sąd wskazał, że przepis art. 172 k.c. powinien znaleźć odpowiednie zastosowanie do ustalenia długości okresu posiadania wymaganego do nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie, z uwagi na brak odrębnej regulacji w tym zakresie w treści przepisów regulujących służebność przesyłu. Nabycie własności tak nieruchomości, jak i służebności gruntowej przez zasiedzenie może nastąpić po upływie 10 lat, w przypadku dobrej wiary posiadacza, lub też 20 lat, w przypadku, gdy posiadacz pozostawał w złej wierze.

Sąd wskazał, że w rozpoznawanej sprawie wnioskodawca w żaden sposób nie wykazał istnienia po stronie posiadacza służebności (Skarbu Państwa) dobrej wiary, a tym samym, zasadne jest przyjęcie, iż nabycie służebności gruntowej przez zasiedzenie, nastąpiłoby po upływie 20 lat, który to okres upłynąłby dopiero w dniu 20 maja 1990 roku, przy czym data ta przypada już po zmianie treści art. 128 k.c.

W ocenie Sądu pierwszej instancji z uwagi na zmianę art. 128 k.c. w ocenie Sądu brak jest podstaw do stwierdzenia, że pomimo przyłączenia trwałych i widocznych urządzeń elektroenergetycznych znajdujących się na nieruchomości uczestnika do sieci przesyłowej przedsiębiorstwa państwowego w dniu 20 maja 1970 roku i nieprzerwanego posiadania tej służebności przez Skarb Państwa – przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...), podmiot ten (Skarb Państwa) nabył służebność gruntową odpowiadającą treści służebności przesyłu, z dniem 20 maja 1990 roku. Analogicznie z datą tą przedmiotowej służebności nie mógł nabyć także Zakład (...).

Sąd wskazał, że sama zmiana treści art. 128 k.c., czyniąca państwowe osoby prawne, w tym przedsiębiorstwa państwowe, podmiotami własności państwowej, nie spowodowała niejako „automatycznego” uwłaszczenia przedsiębiorstw państwowych majątkiem pozostającym dotychczas jedynie w ich zarządzie. Nastąpiło to bowiem dopiero z dniem 5 grudnia 1990 roku w wyniku ustawy z dnia 29 września 1990 roku o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464).

Sąd Rejonowy wskazał, że Zakład (...) na mocy deklaratoryjnej decyzji Wojewody L. z dnia z dnia 30 września 1996 roku nabył z dniem 5 grudnia 1990 roku prawo użytkowania wieczystego nieruchomości położonej przy ul. (...) w L. oraz własność pozostałych składników mienia państwowego wchodzących w skład przedsiębiorstwa przesyłowego, a tym samym uznać należy, iż z tym dniem nastąpiło przeniesienie posiadania służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu i teoretycznie z tym dniem najwcześniej stałoby się możliwe nabycie tej służebności przez przedsiębiorstwo przesyłowe – Zakład (...) – w drodze zasiedzenia.

Sąd wskazał, że z dniem 1 października 1990 roku, w wyniku wejścia w życie ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny zmianie uległa treść art. 172 k.c., zaś okres niezbędny do nabycia tak własności nieruchomości, jak i odpowiednio służebności gruntowej przez zasiedzenie w złej wierze został wydłużony do 30 lat.

Sąd uznał, że w realiach niniejszej sprawy nie budzi wątpliwości, iż trzydziestoletni okres niezbędny do zasiedzenia, biorąc pod uwagę początek biegu jego terminu w dniu 20 maja 1970 roku, nie upłynął jeszcze do dnia 5 grudnia 1990 roku, nawet przy doliczeniu do okresu posiadania służebności przez przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) po dniu 1 lutego 1989 roku, okresu posiadania służebności tej przez Skarb Państwa sprzed tej daty.

Przytaczając stanowisko Sądu Najwyższego Sąd Rejonowy wskazał, że osoba prawna, która przed dniem 1 lutego 1989 roku, mając status państwowej osoby prawnej, nie mogła nabyć (także w drodze zasiedzenia) własności nieruchomości, może do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po dniu 1 lutego 1989 roku zaliczyć okres posiadania Skarbu Państwa sprzed tej daty, jeżeli nastąpiło przeniesienie posiadania.

Sąd Rejonowy przyjął, że nabycie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu nastąpiło po upływie 30 lat posiadania tej służebności polegającego na korzystaniu z trwałych i widocznych urządzeń, liczonego od dnia 20 maja 1970 roku (chwili przyłączenia urządzeń tych do sieci przesyłowej przedsiębiorstwa), to jest z dniem 20 maja 2000 roku, przy czym w dacie tej samoistnym posiadaczem służebności tej był następca prawny dotychczasowego posiadacza Zakładu (...) i zarazem poprzednik prawny wnioskodawcy w niniejszej sprawie – (...) Spółka Akcyjna w L..

Sąd Rejonowy uznał za bezzasadny podniesiony przez uczestnika zarzut, że bieg okresu zasiedzenia przerwany został z chwilą wystąpienia przez (...) Spółdzielnię Handlowo-Produkcyjną (...) w P. przeciwko poprzednikowi prawnemu (...) Spółki Akcyjnej w L. z roszczeniem o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości, które zasądzone zostało na rzecz Spółdzielni wyrokiem Sądu Rejonowego w Lublinie w sprawie VIII Gc 103/09.

Sąd Rejonowy wskazał, że przerwę biegu terminu zasiedzenia w rozumieniu art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 175 k.c. powoduje w zasadzie takie działanie właściciela, które bezpośrednio zmierza do przerywania władztwa posiadacza, to znaczy jest „akcją zaczepną” wymierzoną przeciwko posiadaczowi i prowadzi do pozbawienia go posiadania, w każdym bądź razie zdolną ten cel osiągnąć.

Sąd Rejonowy uznał, że stosowanie do przerywania biegu zasiedzenia służebności przepisów o przerywaniu biegu przedawnienia (art. 123 k.c.) i nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie (art. 172 k.c.) powinno być jedynie odpowiednie i uwzględniać specyfikę tej instytucji.

Sąd wskazał, że specyfikę służebności przesyłu stanowi między innymi ich cel, którym jest nie tylko zwiększenie użyteczności przedsiębiorstwa właściciela urządzeń przesyłowych, lecz przede wszystkim przyniesienie korzyści społecznych przez zapewnienie właściwego działania urządzeń przesyłowych niezbędnych do zaopatrzenia wielu odbiorców w określone media, co w praktyce uniemożliwia właścicielowi nieruchomości wystąpienie przeciwko posiadaczowi służebności z niektórymi żądaniami, skutecznymi przeciwko posiadaczowi samej nieruchomości, a czynności właściciela zmierzające bezpośrednio do pozbawienia posiadacza takiego zakresu posiadania nieruchomości będą z reguły nieskuteczne i ich podejmowanie nie jest praktycznie celowe. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 22 stycznia 2010 roku, V CSK 239/09, gdy przedsiębiorstwo przesyłowe korzysta z posadowionych na cudzej nieruchomości urządzeń przesyłowych zasilających w różne media wielu użytkowników, wytoczenie przez właściciela powództwa windykacyjnego lub negatoryjnego będzie z reguły oczywiście nieuzasadnione i sprzeczne z interesem społecznym.

Sąd wskazał, że czynnością taką jest chociażby wystąpienie przez właściciela nieruchomości do Sądu przeciwko posiadaczowi służebności przesyłu z żądaniem ustanowienia służebności przesyłu za wynagrodzeniem na podstawie art. 305² § 2 k.c., czy nawet wystąpienie z roszczeniem o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości.

Sąd Rejonowy wskazał, że czynności podejmowane przez uczestnika, a zmierzające do umownego – i odpłatnego – usankcjonowania istniejącego stanu faktycznego polegającego na korzystaniu z nieruchomości uczestnika w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu, w szczególności skuteczne wystąpienie z roszczeniem o zapłatę za bezumowne korzystanie z nieruchomości w sprawie VIII Gc 103/09, dotyczą 2008 roku, a więc nie mogły doprowadzić do przerywania biegu okresu zasiedzenia służebności. Zasiedzenie bowiem nastąpiło na rzecz (...) Spółki Akcyjnej w L. już z dniem 20 maja 2000 roku.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach postępowania Sąd Rejonowy wskazał przepis art. 520 § 1 k.p.c.

*

Od postanowienia z dnia 24 kwietnia 2013 roku apelację wniósł uczestnik – (...) Spółdzielnia Handlowo-Produkcyjna (...) w C., zaskarżając postanowienie w całości i zarzucając „sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, naruszenie prawa materialnego, tj art. 172 § 1 i § 2 kc oraz naruszenie zasady prawnej *lex retro non agit*, przez przyjęcie, że (...) Spółka Akcyjna w L. była samoistnym posiadaczem opisaney w postanowieniu Sądu z dnia 24.04 2013 roku służebności przesyłu oraz że wbrew treści art. 172 § 1 i § 2 kc i zasadzie prawnej *lex retro non agit*, nabyła powyższą służebność przez zasiedzenie”.

Uczestnik wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i oddalenie wniosku o stwierdzenie zasiedzenia oraz o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestnika kosztów procesu według norm przepisanych, ewentualnie o

uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania (k. 268-269).

*

W odpowiedzi na apelację wnioskodawca, reprezentowany przez pełnomocnika, wniósł o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawcy kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (k. 278-278v).

÷

Postanowieniem z dnia 7 listopada 2013 roku Sąd Okręgowy w Lublinie postanowił wezwać do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Gospodarki (k. 291v).

Skarb Państwa, reprezentowany przez pełnomocnika, nie zajął stanowiska w przedmiocie żądania wniosku. Pełnomocnik Skarbu Państwa podniósł natomiast zarzut „braku legitymacji procesowej po stronie Skarbu Państwa – Ministra Gospodarki” (k. 362-364).

*

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja uczestnika jest częściowo uzasadniona.

Uzasadniony jest częściowo zarzut sprzeczności ustaleń Sądu pierwszej instancji z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, jednak z innych przyczyn i w zakresie innych okoliczności faktycznych niż wskazywane w apelacji.

Prawidłowo Sąd pierwszej instancji ustalił, że w okresie od dnia 20 maja 1970 roku do dnia 1 lutego 1989 roku posiadaczem służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu był Skarb Państwa, realizujący swoje posiadanie przez faktyczne korzystanie z nieruchomości oznaczonych jako działki numer (...) w zakresie odpowiadającym treści takiej służebności gruntowej, która w chwili obecnej została uregulowana odrębnie, jako służebność przesyłu. Posiadanie to było wykonywane na rzecz Skarbu Państwa przez przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...).

Ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji dotyczące sposobu korzystania z nieruchomości oznaczonych jako działki numer (...), charakteru tego władztwa oraz daty wejścia w posiadanie są prawidłowe. Skarb Państwa był posiadaczem tych nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności, a więc posiadaczem służebności w znaczeniu określonym przez przepis art. 352 k.c. Faktyczne korzystanie z nieruchomości oznaczonych jako działki numer (...) odpowiadało treści takiej służebności gruntowej, która w chwili obecnej została odrębnie uregulowana jako służebność przesyłu.

Podmiotem wykonującym posiadanie służebności na rzecz Skarbu Państwa było przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...). Rozważania prawne Sądu pierwszej instancji dotyczące wykładni przepisu art. 128 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 stycznia 1989 roku są prawidłowe.

Poza sporem jest okoliczność, że nieruchomości, na których przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) prowadziło swoją działalność przed dniem 5 grudnia 1990 roku, stanowiły własność Skarbu Państwa. Chodzi tutaj o nieruchomości położone przy ul. (...) w L., oznaczone w ewidencji gruntów jako działki numer (...), o powierzchni 4,8462 ha, i numer (...), o powierzchni 0,2619 ha.

Przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) nabyło z dniem 5 grudnia 1990 roku z mocy samego prawa prawo wieczystego użytkowania tych nieruchomości. Wcześniej nieruchomości te były jedynie zarządzane przez przedsiębiorstwo

państwowe Zakład (...), który wykonywał uprawnienia płynące z własności państwowej (art. 128 § 2 k.c. w pierwotnym brzmieniu).

Opisane wyżej nieruchomości położone przy ul. (...) w L. były zatem nieruchomościami, ze względu na które Skarb Państwa, za pośrednictwem przedsiębiorstwa państwowego Zakład (...), korzystał z nieruchomości oznaczonych jako działki numer (...) w zakresie odpowiadającym treści służebności.

Do dnia 31 stycznia 1989 roku przedsiębiorstwo państwowe, które korzystało z nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa, nie mogło być uznane w stosunku do Skarbu Państwa za samoistnego posiadacza tej nieruchomości, czy też posiadacza całości lub części tej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej.

Do dnia 31 stycznia 1989 roku obowiązywał przepis art. 128 k.c. w pierwotnym brzmieniu, który stanowił, że:

§ 1. Socjalistyczna własność ogólnonarodowa (państwowa) przysługuje niepodzielnie Państwu.

§ 2. W granicach swej zdolności prawnej państwowe osoby prawne wykonywają w imieniu własnym względem zarządzanych przez nie części mienia ogólnonarodowego uprawnienia płynące z własności państwowej.

Przepis art. 189 k.c. z dniem 1 lutego 1989 roku otrzymał następujące brzmienie na podstawie art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny: „własność ogólnonarodowa (państwowa) przysługuje Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym”.

W uzasadnieniu postanowienia z dnia 12 stycznia 2012 roku, IV CSK 183/112, Sąd Najwyższy wyjaśnił między innymi, że ze względu na zasadę jednolitego funduszu własności państwowej państwowa osoba prawna nie mogła przeciwstawić Skarbowi Państwa jakichkolwiek własnych uprawnień, jednakże w stosunkach zewnętrznych z osobami trzecimi miała pozycję taką jak właściciel, a w relacjach wewnętrznych między Skarbem Państwa a państwową osobą prawną posiadaczem samoistnym nieruchomości państwowej było zawsze państwo.

Oznacza to, że do dnia 31 stycznia 1989 roku przedsiębiorstwo państwowe nie mogło być uznane w stosunku do Skarbu Państwa za posiadacza samoistnego nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa, jak również za posiadacza takiej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej, czy też treści służebności przesyłu.

Całkowicie odmienna sytuacja dotyczy wypadku posiadania do dnia 31 stycznia 1989 roku przez Skarb Państwa i państwowe osoby prawne nieruchomości stanowiącej własność osoby trzeciej; zarówno posiadania samoistnego, jak i posiadania w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej. Takich właśnie wypadków dotyczą między innymi następujące orzeczenia Sądu Najwyższego:

- a) postanowienie z dnia 13 października 2011 roku, V CSK 502/103,
- b) postanowienie z dnia 12 stycznia 2012 roku, IV CSK 183/114,
- c) postanowienie z dnia 9 lutego 2012 roku, III CZP 93/115,
- d) postanowienie z dnia 14 listopada 2012 roku, II CSK 120/126,
- e) postanowienie z dnia 21 lutego 2013 roku, I CSK 354/127,
- f) postanowienie z dnia 10 maja 2013 roku, I CSK 495/128,
- g) postanowienie z dnia 22 maja 2013 roku, III CZP 18/139,
- h) postanowienie z dnia 13 czerwca 2013 roku, IV CSK 672/1210.

÷

Wejście w życie z dniem 1 lutego 1989 roku ustawy z dnia 31 stycznia 1989 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11) nie oznaczało zmiany stanu prawnego nieruchomości, które znajdowały się w zarządzie państwowych osób prawnych, w szczególności przedsiębiorstw państwowych. Wejście w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 roku oznaczało tylko tyle, że państwowe osoby prawne mogły od dnia 1 lutego 1989 roku być podmiotem własności ogólnonarodowej (państwowej), a więc, że od tej daty mogły nabywać prawo własności rzeczy. Ustawa z dnia 31 stycznia 1989 roku nie przewidywała natomiast takiej regulacji, której skutkiem byłoby nabycie z mocy samego prawa przez państwowe osoby prawne prawa własności rzeczy będących w ich zarządzie, a które stanowiły własność Skarbu Państwa.

Przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) nie stało się zatem z dniem 1 lutego 1989 roku właścicielem nieruchomości położonych w L. przy ul. (...), oznaczonych w ewidencji gruntów jako działki numer (...), o powierzchni 4,8462 ha, i numer (...) o powierzchni 0,2619 ha. Nieruchomości te nadal znajdowały się w zarządzie tego przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwo to nie stało się nawet samoistnym posiadaczem tych nieruchomości.

Wejście w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 roku nie spowodowało tym samym jakichkolwiek zmian w charakterze władztwa przedsiębiorstwa państwowego Zakład (...) w odniesieniu do nieruchomości oznaczonych jako działki numer (...), a stanowiących własność (...) Spółdzielni Handlowo-Produkcyjnej (...) w P..

Przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...), nie będąc od dnia 1 stycznia 1989 roku właścicielem nieruchomości stanowiących podstawę działalności tego przedsiębiorstwa, nie mogło stać się od tej daty posiadaczem służebności, o której mowa w rozpoznawanej sprawie. Posiadaczem tej służebności był nadal Skarb Państwa, zaś przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) wykonywało jedynie faktycznie posiadanie na rzecz Skarbu Państwa. W zebranym w sprawie materiale dowodowym nie ma żadnych dowodów, które wskazywałyby, że charakter prawny korzystania przez przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) z nieruchomości oznaczonych jako działki numer (...) uległ zmianie od dnia 1 lutego 1989 roku do co najmniej początków grudnia 1990 roku.

Mając na uwadze powyższe ustalenie oraz ustalenia Sądu pierwszej instancji dotyczące posiadania służebności w okresie od dnia 20 maja 1970 roku do dnia 31 stycznia 1989 roku, należy stwierdzić, że Skarb Państwa był posiadaczem służebności przez okres od dnia 20 maja 1970 roku do co najmniej 20 maja 1990 roku. Okres ten, wynoszący dwadzieścia lat, był wymagany do nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości przez posiadacza samoistnego, jeżeli posiadacz uzyskał posiadanie w złej wierze. Taki sam okres wymagany był zatem do nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej, jeżeli rozpoczęcie korzystania z trwałego i widocznego urządzenia nastąpiło w złej wierze.

Mając na uwadze powyższe rozważania, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy postanowił zmienić częściowo zaskarżone postanowienie w ten sposób, że stwierdzić, iż służebność gruntową opisaną w punkcie 1 zaskarżonego postanowienia nabył Skarb Państwa w dniu 21 maja 1990 roku. Okres zasiedzenia służebności upłynął z dniem 20 maja 1990 roku, a zatem w dniu 21 maja 1990 roku Skarb Państwa stał się podmiotem uprawnionym z tytułu służebności nabytej przez zasiedzenie.

÷

W pozostałej części apelacja uczestnika jest bezzasadna i w związku z tym podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

W rozpoznawanej sprawie nie doszło do przerwania biegu zasiedzenia, gdyż bieg zasiedzenia zakończył się zanim wniesione zostały do sądów pozwy o zapłatę wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości.

Nie jest uzasadniony zarzut naruszenia przepisów art. 172 § 1 i 2 k.c. Przepisy te nie stanowiły bezpośrednio podstawy prawnej nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej. Podstawę tę stanowił wprost przepis art. 292 k.c., zaś przepisy art. 172 § 1 i 2 k.c. miały zastosowanie w zakresie nie uregulowanym w art. 292 k.c.

W rozpoznawanej sprawie nie można mówić o naruszeniu przez Sąd pierwszej instancji zasady niedziałania prawa wstecz. Przepis art. 292 k.c., który stanowił podstawę prawną oceny zasadności wniosku, obowiązuje w niezmienionym brzmieniu od chwili wejścia w życie Kodeksu cywilnego. Cały okres posiadania służebności przez Skarb Państwa przypadł na czas obowiązywania tego przepisu.

Przepis art. 292 k.c. nie ogranicza rodzajów służebności gruntowych, które mogą zostać nabyte przez zasiedzenie. Oznacza to, że przez zasiedzenie może zostać również nabyta taka służebność gruntowa, która swoją treścią odpowiada uregulowanej w chwili obecnej odrębnie służebności przesyłu. Służebność taka, nabyta przez zasiedzenie przed dniem 3 sierpnia 2008 roku, a więc przed dniem wejścia w życie przepisów art. 305¹ k.c. – art. 305⁴ k.c., nie jest służebnością przesyłu w znaczeniu określonym przez obecnie obowiązujące przepisy, a jedynie pod względem przedmiotowym odpowiada w zakresie swojej treści służebności przesyłu.

÷

Apelacja uczestnika podlegała również oddaleniu w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za pierwszą instancję.

Uczestnik nie podniósł w apelacji jakichkolwiek zarzutów, które odnosiłyby się do tego rozstrzygnięcia. Rozstrzygnięcie to wydane zostało w oparciu o przepisy prawa procesowego, a zatem naruszenie tych przepisów Sąd Okręgowy mógł wziąć pod uwagę jedynie na zarzut apelującego.

Częściowa zmiana przez Sąd Okręgowy rozstrzygnięcia co do istoty sprawy, zawartego w punkcie I zaskarżonego postanowienia, również nie uzasadniała zmiany rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za pierwszą instancję. Zmienione rozstrzygnięcie co do istoty sprawy nie uzasadnia bowiem przyjęcia, aby wnioskodawca zwracał uczestnikowi – (...) Spółdzielni Handlowo-Produkcyjnej (...) w P. koszty postępowania za pierwszą instancję.

*

W rozpoznawanej sprawie nie był uzasadniony zarzut podniesiony przez Skarb Państwa w postępowaniu odwoławczym, że nie ma on legitymacji procesowej. Okoliczności sprawy, a wreszcie treść samego rozstrzygnięcia wydanego przez Sąd Okręgowy, jednoznacznie wskazują, że Skarb Państwa ma interes prawny, aby uczestniczyć w postępowaniu w rozpoznawanej sprawie.

Przepis art. 510 § 1 zd. 1 k.p.c. stanowi, że zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji.

Z kolei przepis art. 510 § 2 zd. 1 i 2 k.p.c. stanowi, że jeżeli okaże się, że zainteresowany nie jest uczestnikiem, sąd wezwie go do udziału w sprawie. Przez wezwanie do wzięcia udziału w sprawie wezwany staje się uczestnikiem.

Podnoszone przez pełnomocnika Skarbu Państwa w pismach procesowych zagadnienie dotyczy nie kwestii „legitymacji procesowej”, czy też interesu prawnego w uczestnictwie w sprawie, ale zagadnienia reprezentacji Skarbu Państwa (art. 67 § 2 k.p.c.).

Sąd Okręgowy uznał, że w rozpoznawanej sprawie Skarb Państwa powinien być reprezentowany przez Ministra Gospodarki. Kwestia wykonywania przez Państwo działalności związanej z dostarczaniem energii elektrycznej odbiorcom, leży w gestii Ministra Gospodarki, nie zaś Ministra Skarbu Państwa.

*

Na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy postanowił stwierdzić, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania odwoławczego związane ze swoim udziałem w sprawie. Rozstrzygnięcie, jakie zapadło ostatecznie w przedmiocie apelacji uczestnika, nie oznacza, że apelacja ta została uwzględniona w zasadniczej swojej części. Wniosek złożony przez (...) Spółkę Akcyjną w L. nie został

ani oddalony, ani też odrzucony. Jednocześnie zostało stwierdzone, że służebność gruntowa została nabyta przez zasiedzenie przez podmiot, który był poprzednikiem prawnym obecnego wnioskodawcy.

Powyższe okoliczności uzasadniają uznanie, że zarówno wnioskodawca, jak i uczestnicy, powinni ponosić koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie, co oznacza, że nie ma podstaw do obciążenia któregokolwiek z nich kosztami postępowania odwoławczego na rzecz pozostałych.

*

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych wyżej przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w postanowieniu.

1 W tym miejscu znajduje się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku oczywista omyłka dotycząca oznaczenia roku w dacie. Chodzi w rzeczywistości o 2010 rok, nie zaś 2018 rok.

2 Lex nr 1130302.

3 Lex nr 1096048.

4 Lex nr 1130302.

5 Lex nr 1136115

6 Lex nr 1267161

7 Lex nr 1318290.

8 Lex nr 1365592.

9 Rzeczpospolita 2013, nr 119.

10 Lex nr 1360293.